

free press

φθινόπωρο 2018

8 ελίξες

δωρεάν περιοδική έκδοση Φροντιστηρίου Αθανασιάδου

Υποψήφιοι
φοιτητές
ετών ...39!

Βιβλιοπροτάσεις

Tips...
για αποδοτική
μελέτη

ΕΙΝΑΙ ΤΑ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ;

free press

Αρχισυνταξία :

Άννα Αθανασιάδου

Συντακτική ομάδα

Σέβη Αθανασιάδου

Νόρα Χαρτουλάρη

Αφροδίτη Εξερτζή

Εύη Μπόικου

Διόρθωση κειμένων:

Αφροδίτη Κατσαρού

Μακέτα- εικαστική επιμέλεια :

Μιμίκια Καπούλα

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

Ηπείρου 118, Κορυδαλλός
τηλ.: 210 54 40 999

e-mail: aathan@otenet.gr

www.athanasiadou.gr

Editorial

Στο φθινοπωρινό μας τεύχος καλωσορίζουμε τη συντάκτρια Αφροδίτη Εξερτζή που αναλαμβάνει να μας ταξιδέψει στον χώρο της λογοτεχνίας, να μας προτείνει βιβλία που ξεχωρίζουν και να μας δείξει τι ...δεν ξέραμε ως τώρα για την εκπαίδευση.

Άννα Αθανασιάδου

Η υπεύθυνη του προγράμματος μελέτης Γυμνασίου του φροντιστηρίου μας κα Νόρα Χαρτουλάρη μας γράφει για αυτά που ...ζει καθημερινά: Τη σχολική μελέτη των παιδιών!

Αναζητούμε επίσης το φαινόμενο της ύπαρξης φροντιστηριακής εκπαίδευσης σε άλλες χώρες και συζητάμε για την εκπαίδευση ενηλίκων, που είναι τα τελευταία χρόνια έντονα στο προσκήνιο.

Ευχόμαστε καλή σχολική χρονιά σε όλους!

free

Υπάρχουν tips για αποδοτική μελέτη;

Είναι γεγονός ότι η μελέτη των σχολικών μαθημάτων δεν είναι εύκολη υπόθεση. Κρύβει και αυτή τα μυστικά της. Για τη σωστή προετοιμασία σημασία δεν έχει η ποσότητα, αλλά η ποιότητα του διαβάσματος.

Μπορούμε να βοηθήσουμε τους μαθητές να μελετούν αποτελεσματικά;

Ναι, αν έχουμε στο νου μας ότι ένα παιδί:

- οτιδήποτε κι αν διαβάζει, δεν θα μπορέσει να το συγκρατήσει στη μνήμη του, αν δεν καταφέρει να βρει τη σχέση του με την καθημερινή μας ζωή (ή αν εμείς δεν το βοηθήσουμε να τη βρει).
- για να μάθει κάτι σωστά, πρέπει να μπορεί να το κατανοεί πλήρως.
- για να μην κουράζεται πολύ το μυαλό του, καλό είναι να έχει ποικιλία στη μελέτη: λίγο διάβασμα, λίγο γράψιμο, μετά λίγη επανάληψη κ.ο.κ. Ποικιλία χρειάζεται και μεταξύ των μαθημάτων: μετά τα Μαθηματικά ας διαβάζει λίγη Ιστορία, μετά λίγη Φυσική, έπειτα Γεωγραφία κ.ο.κ.
- όταν έχει να μάθει σχήματα, χημικούς και μαθηματικούς τύπους, εξισώσεις, χάρτες, διαγράμματα, οργανογράμματα, αρχιτεκτονικούς ρυθμούς, σχέδια μαχών κλπ, αποτελεσματικότερο είναι να σχεδιάζει τις εικόνες του βιβλίου αντιγράφοντάς τες, παρά να προσπαθεί να τις απομνημονεύσει κοιτώντας τες.
- να προσπαθεί να μάθει τις ενότητες συνολικά και όχι πρόταση-πρόταση.
- να αποβάλει τη συνήθεια να ξαναδιαβάζει μηχανικά δυο και τρεις φορές την ίδια πρόταση ή παράγραφο.
- να υπογραμμίζει σωστά τα κείμενα που διαβάζει, για να βοηθά την προσοχή του να συγκεντρωθεί πάνω τους. Κατά την επανάληψη οι υπογραμμίσεις και οι πλαγιότιτλοι το βοηθούν να κερδίσει πολύτιμο χρόνο. Αυτό όμως που δεν βοηθά είναι μια σελίδα γεμάτη υπογραμμίσεις.

Και φυσικά δεν ξεχνάμε ότι ο καθένας μαθαίνει με τον δικό του τρόπο!

Η ικανότητα απομνημόνευσης ποικίλλει από άτομο σε άτομο. Έτσι π.χ. ένας οπτικός τύπος μαθαίνει καλύτερα όταν περιγράφεται οπτικά τα σχήματα, τις εικόνες, τα κείμενα. Για έναν ακουστικό τύπο όμως είναι καλύτερα να περιγράφει «από μέσα του», να διαβάζει δυνατά ή ακόμα και να ηχογραφεί (π.χ. με ένα κινητό τηλέφωνο) ένα δύσκολο κείμενο, προκειμένου να το αφομοιώσει καλύτερα! Ωστόσο κάποια στοιχεία μας αφορούν όλους. Θα προτείναμε ένα παιδί:

- να αρχίζει το διάβασμα από τα δυσκολότερα σημεία.
- όπου μπορεί να χρησιμοποιεί μνημονικά τρικ (ομοιοκαταληξίες, ακρώνυμα, ποιηματάκια, σχήματα κλπ) για να συνδέει τις πληροφορίες μεταξύ τους.
- να κρατά σημειώσεις γι' αυτά που διαβάζει
- να αποφεύγει τα εξωτερικά ερεθίσματα
- να κάνει συστηματικές επαναλήψεις.

Και πάνω απ' όλα να έχει ηρεμία και καλή διάθεση!

Από την
Νόρα Χαρτουλάρη

ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Η κατάρριψη του «μύθου» πως φροντιστήρια υπάρχουν μόνο στην Ελλάδα επισημάνθηκε από όλες τις πλευρές κατά τη διάρκεια του 32ου Συνεδρίου της Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων (ΟΕΦΕ).

Αντιπροσωπείες από τις Η.Π.Α, Τουρκία, Γερμανία, Κύπρο, Μ. Βρετανία και Κορέα παρουσίασαν τα δικά τους μοντέλα, αλλά και τον τρόπο που λειτουργεί η Φροντιστηριακή εκπαίδευση ανά τον κόσμο.

Από την
Αφροδίτη Εξερτζή

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Στη Γερμανία υπάρχουν περίπου 4.000 – 5.000 φροντιστήρια, μέσα στα οποία παραδίδονται και πολλά ιδιαίτερα μαθήματα. Τα παιδιά από 15 έως 18 χρονών φαίνεται να παρακολουθούν περισσότερο το μάθημα των Μαθηματικών, ενώ ακολουθούν τα φιλολογικά μαθήματα. Οι μαθητές πηγαίνουν στο φροντιστήριο κυρίως για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο, για να βελτιώσουν τους βαθμούς τους ή για να μη χρειαστεί να επαναλάβουν την ίδια τάξη.

ΚΥΠΡΟΣ

Στην Κύπρο κυριαρχεί το λεγόμενο «κρατικό» φροντιστήριο που αποτελεί ολοκληρωμένη ιδιωτική εκπαίδευση. Ένα φροντιστήριο μπορεί να παρέχει υπηρεσίες για ξένες γλώσσες. Εκτός αυτού, όμως, παρέχει βοήθεια σε μαθητές δημοτικών σχολείων, αλλά και σε μαθητές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, παρέχει υπηρεσίες για Πανεπιστημιακά μαθήματα, για κατάρτιση μαθητών στην απόκτηση επαγγελματικού πτυχίου, για επαγγελματική κατάρτιση για τη βελτίωση του βιογραφικού και συχνά αποτελούν Κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού. Τέλος, είναι βοηθητικά για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο. Στα φροντιστήρια της Κύπρου φοιτούν 50.000 παιδιά, δηλαδή το 50% του συνόλου των μαθητών.

ΚΟΡΕΑ

Στην Κορέα, το 70% των μαθητών παρακολουθεί φροντιστηριακά μαθήματα, παρακολουθώντας κατά μέσο όρο 6 ώρες μαθημάτων την εβδομάδα. Οι εκπαιδευτικοί των φροντιστηρίων αμείβονται καλά, αφού οι αποδοχές τους ξεκινούν από 20.000 και φτάνουν έως και 40.000 ευρώ το μήνα. Οι μαθητές παρακολουθούν τα μαθήματα, είτε για να βελτιώσουν τους βαθμούς τους στο σχολείο, είτε για να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ;

Η.Π.Α

Οι Αμερικάνοι παρέχουν στους μαθητές μια μεγάλη γκάμα από φροντιστηριακές υπηρεσίες για εξετάσεις. Αυτές αφορούν είτε την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο, την εισαγωγή στο κολέγιο, ειδικές υπηρεσίες για θετικές και τεχνολογικές επιστήμες, μαθήματα για άτομα με ειδικές ανάγκες, μαθήματα για το σχολείο και καλυτέρευση των βαθμών.

Τα φροντιστήρια στις ΗΠΑ είναι πολύ διαδεδομένα, αφού ακόμα και ενορίες παραδίδουν μαθήματα. Οι μαθητές πηγαίνουν στα φροντιστήρια από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού μέχρι το Λύκειο (Σύστημα No Child Left Behind), όπου το κράτος χρηματοδοτεί τις ενισχυτικές μονάδες διδασκαλίας. Η κυβέρνηση δίνει κάθε χρόνο περίπου 14 δισ. δολάρια για υποστηρικτικά μαθήματα. Πολλά ιδιαίτερα μαθήματα λαμβάνουν χώρα μέσα στα φροντιστήρια, διότι είναι συχνό το φαινόμενο των φυλετικών διακρίσεων και διαμαχών. Οι τιμές μοιάζουν μάλλον υψηλές για τα ελληνικά δεδομένα, αφού 45 – 75 δολάρια την ώρα κοστίζουν τα ιδιαίτερα μαθήματα. Τέλος, το 30% των φροντιστηριακών μαθημάτων γίνεται σε τάξεις κάτω των 10 ατόμων, ενώ ιδιαίτερα μαθήματα παρακολουθεί περίπου το 50% των μαθητών.

Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Στη Μ. Βρετανία το 25% των μαθητών κάνει "ιδιαίτερα" και στο Λονδίνο, συγκεκριμένα, το 40%. Κάθε οικογένεια ξοδεύει κατά μέσο όρο 2,750 λίρες για κάθε παιδί το χρόνο, ενώ ο συνολικός τζίρος αγγίζει τα 6 δισ. Το ωριαίο κόστος βρίσκεται ανάμεσα στις 25 και 40 λίρες.

Κατά κύριο λόγο, λοιπόν, στη Μ. Βρετανία πραγματοποιούνται ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ αναπτύσσονται πολύ τα φροντιστηριακά μαθήματα on line. Υπάρχουν πρακτορεία δασκάλων – καθηγητών, στα οποία απευθύνονται οι γονείς ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού τους. Το κράτος, από την πλευρά του, παρέχει χρήματα σε κομητείες και δήμους για τη συνέχιση προγράμματος επιδότησης φροντιστηριακών μονάδων. Πάντως, στη Μεγάλη Βρετανία δεν είναι αναγνωρισμένα από το κράτος τα προσόντα των καθηγητών που παρέχουν φροντιστηριακή εκπαίδευση.

ΤΟΥΡΚΙΑ

Τα σχολεία στην Τουρκία, όπως και σε αρκετά ακόμα κράτη, δεν μπορούν να ανταγωνιστούν το επίπεδο των φροντιστηρίων που έχει ανέβει κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια. Τα φροντιστήρια στην Τουρκία είναι πολύ διαδεδομένα και η μεγάλη πλειονότητα των μαθητών παρακολουθεί μαθήματα κυρίως για τις εισαγωγικές εξετάσεις στο πανεπιστήμιο ή για τις ανάγκες του σχολείου. Μετά την Δ' Δημοτικού πολλοί μαθητές παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα για την ενίσχυση των επιδόσεών τους. Πολύ διαδεδομένη, επίσης, είναι η παρακολούθηση μαθημάτων για το ΑΣΕΠ της Τουρκίας. Στην Τουρκία λειτουργούν 3.800 νόμιμα φροντιστήρια, των οποίων ο μέσος αριθμός μαθητών είναι τα 1.000 άτομα ανά φροντιστήριο. Δύο ώρες την εβδομάδα αφιερώνονται στην επίλυση των αποριών των μαθητών.

Υποψήφιοι φοιτητές ετών ...39!

Αννα Αθανασιάδου

Στην εποχή μας η δια βίου μάθηση και η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ανάγκη, αλλά και επιθυμία, για τους περισσότερους. Η πρόσβαση σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα είναι δικαίωμα του καθενός.

Ωστόσο η προετοιμασία για τις πανελλαδικές εξετάσεις που οδηγούν στην είσοδο σε ΑΕΙ και ΤΕΙ δεν μπορεί να είναι η ίδια για τους μαθητές Λυκείου και για τους ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας που έχουν αποφοιτήσει από το σχολείο αρκετά χρόνια πριν.

Οι ανάγκες είναι διαφορετικές και αντίστοιχα θα πρέπει να οργανώνεται και η προετοιμασία προετοιμασία των υποψηφίων με διαφορετικό τρόπο. Η εκπαίδευση ενηλίκων διέπεται από βασικές αρχές τις οποίες οφείλουμε να ακολουθούμε και σεβόμαστε.

Η εκπαίδευση ενηλίκων διαφοροποιείται σημαντικά από την τυπική εκπαίδευση, γιατί αναφέρεται σε ενήλικα άτομα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ανάγκες. Σύμφωνα με τον Alan Rogers, τα γενικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων είναι τα εξής:

- Οι συμμετέχοντες είναι εξ ορισμού ενήλικοι.
- Βρίσκονται σε εξελισσόμενη διεργασία ανάπτυξης, όχι στο ξεκίνημα μιας διεργασίας
- Φέρνουν μαζί τους ένα σύνολο εμπειριών και αξιών.
- Έρχονται στην εκπαίδευση με δεδομένες προθέσεις.
- Έρχονται με προσδοκίες όσον αφορά τη μαθησιακή διεργασία.
- Έχουν ανταγωνιστικά ενδιαφέροντα.
- Έχουν διαμορφώσει ήδη τα δικά τους μοντέλα μάθησης.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά έχουν σημαντική επίδραση στον τρόπο οργάνωσης των προγραμμάτων εκπαίδευσης των ενηλίκων και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό.

Αν θέλουμε λοιπόν να «κάτσουμε ξανά στα θρανία» για να πετύχουμε την είσοδο σε μια πανεπιστημιακή σχολή θα πρέπει να βρούμε το κατάλληλο εκπαιδευτικό φορέα.

Αυτοί που το κατάφεραν μας λένε...

Για πολλούς το ότι έδωσα πανελλήνιες θεωρήθηκε άθλος. Προσωπικά, την ημέρα που βγήκαν τα αποτελέσματα συνειδητοποίησα τι είχα καταφέρει πραγματικά, δεδομένου ότι είμαι πολύτεκνη μητέρα 5 παιδιών και εργαζόμενη νηπιαγωγός. Όμως το μάθημα που κάναμε κάθε Πέμπτη πρωί στο

φροντιστήριο το περίμενα γεμάτη ανυπομονησία, γιατί μου άλλαξε όλη μου την καθημερινότητα. Ήξερα πως, ακόμα κι αν δεν τα κατάφερα να φτάσω μέχρι τις εξετάσεις, είχα ήδη κερδίσει πολλά καθώς δεν είχα να χάσω κάτι. Όμως η πρακτική, αλλά και ηθική υποστήριξη που είχα από το φροντιστήριο με οδήγησαν να επιτύχω ένα όνειρό μου. Τα συναισθήματα ανεκτίμητα, γιατί αυτό που αξίζει είναι να ζούμε το όνειρό μας με πάθος.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ, ΕΚΠΑ

Πριν πολλά χρόνια είχα πει για αστείο: "Όταν δίνει η κόρη μου πανελλήνιες θα δώσω και εγώ...". Τελικά η ζωή έχει πολύ χιούμορ...! Ναι, η ζωή είναι μικρή, αλλά είναι και πολύ «ευρύχωρη» για να χωρέσει την πραγματοποίηση

των στόχων και των ονείρων και να δώσει δεύτερες και τρίτες ευκαιρίες. Αν ήξερα το μέγεθος της ικανοποίησης που ένιωσα όταν τελικά πέρασα, θα το είχα κάνει πιο νωρίς!

ΜΑΡΙΝΑ ΡΕΣΤΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΑΘΗΝΑ

Η Αφροδίτη Εξερτζή διαβάζει βιβλία και σας προτείνει...

Αφροδίτη Εξερτζή

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Δημήτρης Χριστόπουλος

Οι Δημόσιες Ιστορίες γεννήθηκαν σε δίσεκτους καιρούς, όταν έφτασε και γι' αυτές το πλήρωμα του χρόνου. Δεκαέξι ιστορίες που αποτυπώνουν καλειδοσκοπικά τα πολλαπλά πρόσωπα του δημόσιου βίου μας. Το αβγό του φιδιού, τον κοινωνικό αυτοματισμό, τη νεύρωση της επιτυχίας, το "ζύγισμα" των ανθρώπων, τον εργασιακό μεσαιώνα, τη φτώχεια που παράγει

τυφλή βία, τις διαρκείς διαψεύσεις και ήττες των μαχόμενων ανθρώπων, την απεγνωσμένη αναζήτηση της αγάπης, το πείσμα για ζωή, τις "χωματερές" των ψυχών, τη νόθα ευημερία, τις μάταιες ανθρωποθυσίες, τις αυταπάτες και τη δύναμη της συνήθειας, την πληρωμή παλιών λογαριασμών, το αφόρητο αίσθημα της αδικίας. Σ' αυτό το σκηνικό οι ήρωες αντιδρούν άλλοτε παθητικά, άλλοτε δυναμικά, πάντως ανθρώπινα. Το φιλόξενο χέρι, η αλληλεγγύη της κοινότητας, η ανυπότακτη φυγή, η παρηγοριά της τέχνης ι-χνογραφούν σκιρτήματα, αγωνίες, απόπειρες διαχείρισης μιας σκληρής και εν πολλοίς ανόητης πραγματικότητας.

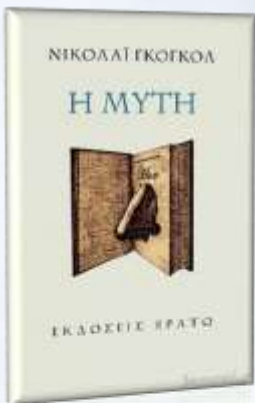
Εκδότης: Εκδόσεις Πηγή
ISBN: 0000001247111

Ημερ/νία έκδοσης: 2013
Σελίδες: 162

Ο συγγραφέας καταφέρνει να παρουσιάσει μέσα από ευκολοδιάβαστα διηγήματα, μικρής ή όχι έκτασης, τη ζωή ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές, συνήθειες και επιδιώξεις. Βιβλίο που κεντρίζει το ενδιαφέρον και εκπλήσσει τον αναγνώστη σε κάθε επόμενο διήγημά του, καθώς πραγματεύεται ποικίλα ζητήματα.

Η ΜΥΤΗ

Gogol Nikolaj

Παρότι η ιστορία αυτή του Νικολάι Γκόγκολ πρωτοδημοσιεύθηκε το 1835 -αφού η τσαρική λογοκρισία ανάγκασε τον Γκόγκολ να αλλάξει σε εννέα σημεία το αφήγημά του- ακόμη και σήμερα παραμένει μία τρομερή παραδοξολογία. Η ιστορία μας αρχίζει με την εύρεση μιας ανθρωπίνης μύτης μέσα σε ένα καρβέλι ψωμί, και από εκεί αρχίζει ένας αγώνας, ώστε να βρεθεί ο αληθινός κάτοχός της, ο οποίος μετά από μια σειρά τραγελαφικά γεγονότα ξυπνάει με τη μύτη του στη θέση της και σε άψογη κατάσταση. Στην ουσία πρόκειται για μια ανηλεή κριτική του τσαρικού καθεστώτος και της κρατικής γραφειοκρατίας, κυρίαρχο στοιχείο της οποίας παραμένει η σάτιρα και το ανηλεές χιούμορ, γι' αυτό και η Μύτη υπήρξε το πιο λογοκριμένο έργο του Γκόγκολ από την τσαρική λογοκρισία.

Εκδότης: Ερατώ
ISBN: 9789602292617

Έτος Έκδοσης: 2015
Αριθμός Σελίδων: 128

Το βιβλίο αυτό αφυπνίζει και προβληματίζει για την κοινωνική πραγματικότητα και τα λάθη της, αυτά που επιβαρύνουν ψυχικά και μη τον άνθρωπο και δεν του επιτρέπουν να απαγκιστρωθεί από τα δεδομένα του που τον κρατούν πίσω και τον κάνουν να ζει μονίμως ενοχικά ή με αδιαφορία.

ΉΞΕΡΕΣ ΌΤΙ...

- ♦ Στην αρχαία Αθήνα, όπου η εκπαίδευση ήταν ιδιωτική υπόθεση, τα μαθήματα γίνονταν σε ένα ελεύθερο χώρο ή σε μία μεγάλη αίθουσα με σκαμνάκια για τους μαθητές και ένα μεγάλο κάθισμα με πλάτη για το δάσκαλο και οι τοίχοι ήταν διακοσμημένοι με μουσικά όργανα.
- ♦ Στην αρχαία Κρήτη οι νεαροί εκπαιδεύονταν στην ατομική και ομαδική μάχη, ενάντια σε άλλα σχολεία, καθώς και στην ψυχική και σωματική αντοχή.
- ♦ Με πρωτοβουλία της UNESCO, η 8η Σεπτέμβρη έχει καθιερωθεί από το 1966 ως η διεθνής ημέρα για την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού.
- ♦ Σύμφωνα με ανακοίνωση του Ινστιτούτου Στατιστικής της UNESCO, 757 εκατομμύρια άνθρωποι άνω των 15 ετών είναι αναλφάβητοι, ενώ στην Ελλάδα ζουν 219,6 χιλιάδες αναλφάβητοι ενήλικες.
- ♦ Στην Φινλανδία δεν υπάρχουν βαθμοί στα σχολεία μέχρι την τρίτη δημοτικού. Από την τρίτη δημοτικού μέχρι την πρώτη γυμνασίου, οι βαθμοί είναι προφορικοί και ξεκινούν από το «μπορείς και καλύτερα» μέχρι το «τέλεια», ώστε να μην καλλιεργείται ο ανταγωνισμός και η βαθμοθηρία.
- ♦ Στην Αγγλία, το σχολικό έτος διαρκεί από την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου έως την τρίτη εβδομάδα του Ιουλίου.
- ♦ Στην Ολλανδία, ενώ η εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν, συχνά το εκπαιδευτικό υλικό και τα βιβλία πρέπει να αγοραστούν από τους ίδιους τους μαθητές.

